

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

חג פסח

ט' ניסן תשע"ט

הפטרה: בעת ההיא

יציאת השבת ר"ת 20:33

סוף זמן אכילת חמץ: סוף"ץ ביעור חמץ: 11:20

סוף זמן אכילת אפיקומן: 00:40

במוסף של חג – מוריד הטל

מניסת שבועי של פסח: 18:47 ערב תבשילין

מניסת שבת פרשת אחרי מות: 18:47 צאת השבת: 20:00

ספירת העומר החל מצאת חג ראשון

גיליון 528

יציאת השבת:

19:52

ירושלים: 19:49

מניסת השבת:

18:42

ירושלים: 18:35

המצוות והמציאות

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

בתורה ישנו ציווי לשמור את המצוות – שלא יחמיצו כמובן, ואולם חכמנו דרשו בהרבה מעבר לדרשה הבסיסית, וכדברי רש"י על אתר (שמות יב, יז): "ושמרתם את המצוות – שלא יבאו לידי חמוץ, מכאן אמרו תפח, תלטוש בצונן. רבי יאשיה אומר: אל תהי קורא את המצוות אלא את המציאות, כדרך שאין מחמיצין את המצוות כך אין מחמיצין את המצוות אלא אם באה לידך עשה אותה מיד".

איך הגיעו מהמילה מצוות למציאות? כמו בהרבה מקרים, יש לימוד המסור לנו מדורי דורות הלכה למשה מסיני. עוד יש לומר, אדם הקורא בתורה יראה כי בתוך ספר התורה עצמו אין לא ניקוד ולא סימני פיסוק. הניקוד והטעמים שהם סימני הפיסוק בתורה, מהווים חלק מהפרשנות.

התורה ניתנה להידרש, וכידוע שבעים פנים לתורה, וזוהי דרשתו של רבי יאשיה: "אל תהי קורא את המצוות אלא את המציאות, כדרך שאין מחמיצין את המצוות כך אין מחמיצין את המצוות אלא אם באה לידך עשה אותה מיד". כשם שמצה יש לעשות בזריות בלי לתת שהות לבצק להחמיץ, כך בעשיית המצוות, כאשר באה מצווה לידך, יש לעשותה בזריות בלי להשאיר שהות או לדחותה לזמן מאוחר יותר, שמא לא תזכה לעשותה.

זריות בעשיית המציאות כמו במצוות, מהווה יסוד הלכתי ומוסרי חשוב בדתנו. בעמדנו ערב חג הפסח, אחר ניקיון הבתים מהחמץ והכשרת הלבבות, נתפלל לפני בוראנו, שיזכנו להיות זרירים בקיום כל המצוות ואף הוא יחיש לנו את הגאולה במהרה, אמן כן יהי רצון.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים * הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

ליל הסדר ומצוותיו

ליל הסדר הוא לילה עטור הוד, "ליל שימורים הוא הלילה הזה" – לילה המשומר מן המוזיקים. בלילה בו מסיבים כל בני הבית יחדיו יש סדר ויש מטרה אשר באים לידי ביטוי במצוות הסדר ומנהגיו.

מצווה לספר ביציאת מצרים

מצוות עשה של תורה לספר בנסים ובנפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בליל חמישה עשר בניסן, שנאמר "זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים", כמו שנאמר "זכור את יום השבת". ומניין שבליל חמישה עשר? תלמוד לומר "והגדת לבנך ביום ההוא לאמור בעבור זה" – בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך, ואף על פי שאין לו בן. אפילו חכמים גדולים חייבים לספר ביציאת מצרים, וכל המאריך בדברים שאירעו ושהיו – הרי זה משובת. מצווה להודיע לבנים, ואפילו לא שאלו, שנאמר "והגדת לבנך". לפי דעתו של בן – אביו מלמדו. כיצד? אם היה קטן או טיפש – אומר לו: 'בני, כולנו היינו עבדים, כמו שפחה זו או כמו עבד זה, במצרים, ובלילה הזה פדה אותנו הקב"ה ויוציאנו לחירות'. ואם היה הבן גדול וחכם – מודיעו מה שאירע לנו במצרים ונסים שנעשו לנו ע"י משה רבנו, הכול לפי דעתו של בן.

וצריך לעשות שינוי בלילה הזה, כדי שיראו הבנים וישאלו ויאמרו "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות?" עד שישב להם ויאמר להם כך וכך אירע, כך וכך היה. וכיצד משנה? מחלק להם קליות ואגוזים, ועוקרים השולחן מלפניהם קודם שיאכלו, וחוטפים מצה זה מיד זה וכיוצא בדברים האלו. אין לו בן – אשתו שואלת. אין לו אשה – שואלים זה את זה "מה נשתנה הלילה הזה", ואפילו היו כולם חכמים. היה לבדו – שואל לעצמו "מה נשתנה הלילה הזה". וצריך להתחיל בגנות ולסיים בשבח. כיצד? מתחיל ומספר שבתחילה – בימי תרח ומלפניו – היו אבותינו כופרים וטועים אחר ההבל, ורודפים אחר עבודת אלילים.

ומסיים בדת האמת – שקירבנו המקום לו והבדילנו מהאומות וקירבנו לייחודו. וכן מתחיל ומודיע שעבדים היינו לפרעה במצרים וכל הרעה שגמלנו, ומסיים בנסים ובנפלאות שנעשו לנו ובחירותנו. והוא שידרוש מ"ארמי אובד אבי" עד שיגמור כל הפרשה. וכל המוסיף ומאריך בדרש פרשה זו – הרי זה משובת.

פסח מצה ומרור

כל מי שלא אמר שלושה דברים אלו בליל חמישה עשר, לא יצא ידי חובתו. ואלו הם: פסח, מצה ומרור. "פסח" – על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים, שנאמר "ואמרתם זבח פסח הוא לה'" וגו'. "מרור" – על שום שמיררו המצרים את חיי אבותינו במצרים. "מצה" – על שם שנגאלו. ודברים אלו כולם נקראים "הגדה".

אנו יצאנו ממצרים

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא עצמו יצא ממצרים, שנאמר "ואותנו הוציא משם" וגו'. ועל דבר זה ציווה הקב"ה בתורה, "וזכרת כי עבד היית" – כלומר: כאילו אתה בעצמך היית עבד ויצאת לחירות ונפדת.

לפיכך, כשסועד אדם בלילה הזה צריך לאכול ולשתות כשהוא מיסב דרך חירות. וכל אחד ואחד, בין אנשים בין נשים – חייב לשתות בלילה הזה ארבע כוסות של יין. אין פוחתים לו מהן, ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה לא יפחתו לו מארבע כוסות. שיעור כל כוס – רביעית.

הסבה

אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב. אישה אינה צריכה הסיבה, ואם אישה חשובה היא – צריכה הסיבה. ובן אצל אביו והשמש בפני רבו – צריכים הסיבה. אבל תלמיד בפני רבו אינו מיסב אלא אם כן נתן לו רבו רשות. והסיבת ימין אינה הסיבה, וכן המיסב על עורפו או על פניו אין זו הסיבה. ואימתי צריכים הסיבה? בשעת אכילת כזית מצה ובשתיית ארבע כוסות אלו. ושאר אכילתו ושתייתו – אם היסב – הרי זה משובח, ואם לאו – אינו צריך.

ארבע כוסות

ארבע כוסות אלו צריך למזוג אותן כדי שתהיה שתייה ערבה, הכול לפי היין ולפי דעת השותה. ולא יפחת בארבעתן מרביעית יין חי. שתה ארבע כוסות אלו מיין שאינו מזוג – יצא ידי ארבע כוסות ולא יצא ידי חירות. שתה ארבע כוסות מזוגות בבת אחת – ידי חירות יצא, ידי ארבע כוסות לא יצא. ואם שתה רוב מכל כוס – יצא.

כל כוס וכוס מארבע כוסות הללו מברך עליה ברכה בפני עצמה. כוס ראשונה – אומר עליה קידוש היום. כוס שניה – קורא עליה את ההגדה. כוס שלישית – מברך עליה ברכת המזון. כוס רביעית – גומר עליה את ההלל ומברך עליה ברכת השיר ויהללך ה' כל מעשיך. ובין הכוסות האלו, אם רצה לשתות – שותה; בין שלישית לרביעית אינו שותה.

חרוסת ומרור

החרוסת מצווה מדברי סופרים, זכר לטיט שהיו עובדים בו במצרים. וכיצד עושים אותה? לוקחים תמרים או גרוגרות (תאנים מיובשות) או צימוקים וכיוצא בהם, ודורסים (מרסקים) אותם ונותנים לתוכם חומץ, ומתבלים אותם בתבלין כמו טיט בתבן, ומניחים אותה על השולחן בליל הפסח.

אכילת מרור אינה מצווה מן התורה בפני עצמה אלא היא תלויה באכילת הפסח, שמצוות עשה אחת לאכול בשר הפסח על מצה ומרורים. ומדברי סופרים לאכול המרור לבדו בליל זה אפילו אם אין שם קרבן פסח.

מרורים האמורים בתורה הם החזרת והעולשין והתמכא והחרחבינא והמרור. כל אחד מחמשת מיני ירק אלו נקרא "מרור", ואם אכל מאחד מהם או מחמישתם כזית – יצא, והוא שיהיו לחים. ויוצאים בקלח שלהם אפילו יבש. ואם שלקס או כבשם או בישלם – אין יוצאים בהם.

מה נשתנה הלילה הזה?

הבן שואל: ואומר הקורא: "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת, והלילה הזה שתי פעמים; שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, והלילה הזה כולו מצה; שבכל הלילות אנו אוכלין בשר צלי שלוק ומבושל, והלילה הזה כולו צלי; שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות, והלילה הזה מרורים; שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין בין מסובין, והלילה הזה כולנו מסובין".

הלכות בדיקת חמץ

בלילה שלפני ערב פסח בודקין את החמץ. וחייבין לבדוק מיד בתחילת הלילה. ואסור להתחיל לאכול או לעשות שום מלאכה חצי שעה קודם הלילה: אין בודקין אלא בנר של שעווה יחידי, ולא בנר קלוע משום דהוי כאבוקה. קודם שמתחיל לבדוק יברך בכוונה ובשמחה "על ביעור חמץ", ויתחיל לבדוק היטב:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱ-לֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל בְּעוֹר חָמֶץ:

ואע"פ שעתה עדיין אינו מבער, מכל מקום מברך על ביעור, לפי שמיד לאחר הבדיקה יבטל את החמץ שאינו ידוע לו, והוא הביעור לחמץ שאינו ידוע לו. ולא יפסיק בין הברכה לתחילת הבדיקה. וטוב שלא יפסיק עד גמר כל הבדיקה אלא במה שהוא מעניין הבדיקה.

כָּל חֲמִירָא דְאִיפָא בְּרִשּׁוֹתֵי. דְּלֹא חֲזִיתִיה וְדִלָּא בִיעַרְתִּיהּ, לְבָטִיל וְלֹהִי וּבְפַעַם
הַשְּׁלִישִׁית נִכּוֹן לְהוֹסִיף: הַפְּקָר [כְּעַפְרָא דְאַרְעָא: וּפְרִיּוֹשׁוּ בַלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ: כָּל חָמֶץ וְשֹׂאֵר שֵׁשׁ
בְּרִשּׁוֹתֵי, שְׁלֹא רָאִיתִיו וְשְׁלֹא בִיעַרְתִּיו, יִתְבַטֵּל וְיִהְיֶה כְּעַפֵּר הָאָרֶץ:

עירוב תבשילין

בשנה זו, ששביעי של פסח חל ביום שישי ומיד אחריו שבת [פרשת אחרי מות], צריך לעשות עירובי תבשילין. ביום ה', קודם כניסת החג, יקח מצה וביצה קשה ומברך:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱ-לֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת עֶרֶב.

ומוסיף - וצריך להבין את תוכן הדברים: **בְּהִדִּין עֶרֶבָא, יְהֵא שְׂרָא לָנָא לְמַפָּא וּלְבִשְׁלָא וּלְאַטְמָנָא וּלְאַדְלָקָא שְׂרָגָא וּלְמַעְבָּד כָּל צְרִכָנָא, מִיּוֹמָא טַבָּא לְשַׁבְּתָא, לָנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל הַדְּרִים בְּעִיר הַזֹּאת:**

מי שאינו מבין אומר בלשון הקודש: **בְּזֶה הָעֶרֶב יְהֵא מִתֵּר לָנוּ לְאַפּוֹת וּלְבִשָּׁל וּלְהַטְמִין וּלְהַדְלִיק נֵר וּלְעֲשׂוֹת כָּל צְרִכֵינוּ מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבָּת לָנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל הַדְּרִים בְּעִיר הַזֹּאת:**

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ו

עלון זה מוקדש:

לדפוס: אברהם וולאד ציטרון. שרה בת שמחה. מרים יהודה. ציפורה ויהושע לוי. ביבה אלימלך. ישי הלוי. עור בן עישה. תקוה בת עזיהו. אלגרה בת ג'אן. אסתר בת זוהרה. מוֹלַל בת ענולה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולמנה. הראל בן אביגיל. אילנה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זוהרה. מיטל מוריה אדרי הי"ו. להחזרת נעדר צה"ל ושכניו ובהם: אורון שאול. הדר גולדין. גיא חבר. רון ארד. יהודה כץ. צבי פלדמן. יהונתן פולארד הי"ו. לעילוי נשמת: הגר"ע יוסף זצוק"ל. הגר"מ אליהו זצוק"ל. רבי מסעוד מלול זצ"ל. רבי יצחק שושן זצ"ל. רבי יעקב שושן. הרב שלמה צורף. יונה יונה. סופר מנחם. אליאור קדושים. הרב אברהם צוקרמן. יצחק עמידה. נדיר נחום. ניסים כהן. רובי צעדי. יצחק בן מול מורח. מרדכי ומשה מורח. ישראל אברהם נתן. אברהם אוהיון. מרדכי צאיג. ראובן אלון בן נסיה. יצחק ועמרם אטיאס. ר' חיים אוהננה. לוי יצחק אמרדי. אורן מועלם. אליהו טייטל. דוד חגבי. דוד גרוסברג. יואל דללי. עמוס דמרי. סימנטוב משה יהודה. ישראל בן גמרה. רבי דוד הכהן. ישראל בן שושנה. נעים משה. אהרן מורח. יצחק ושמחה אילוז. נסים וסוליקה שושן. יצחק וולאד אסטרנוג. נדירה שמעון. מנירה לוי. לייט שבת. אסתר בת תורא. אסתר חדר. חנה יצחקי. דעה פונדק. אליהו בת פריחה. תירצה ויגדון. אסתר וענבר נחום. דניאל אלמליח. אליהו אדרי. נסים מלי. מרים ועננו. עזיהו עמוס. רות יעקב. חיה רחל לוי. נעמייה בת מנודה. לואיזה מדר. זוהרה בת חנה. עליזה כהן. שרה אוליאלי. יוכבד ועקנין. חסיה שמשושטש. עישה דהן. ברכה סופר. רותי אטל. סבטלנה בת אולנה. אסתר איכני. כמשה ידי. כמשה סקן. אלס טובול. אילה שחר. רבקה ישעיהו. אריאל דרסענור ז"ל. ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדר, שושנה רוז, רפאל פרייז, וציציליה צילה לבית מושפחת ציטרון הי"ד.

למעוניינים להשתתף בדפוסת עלון זה טל לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה